

005. Bijbelstudie over HARI SABAT - DINA SABAT - DE SABBAT - HASHABAT השבת

Deel 1: Alléén voor de Joden?

“Toen G'd op de zevende dag het werk voltooid had, dat Hij gemaakt had, rustte Hij op de zevende dag van al het werk, dat Hij gemaakt had. En G'd zegende de zevende dag en heiligde die omdat Hij daarop gerust heeft van al het werk, dat G'd scheppende tot stand had gebracht! - Dan pada hari ketujuh, Elohim telah menyelesaikan pekerjaanyang telah Dia lakukan. Dan Dia beristirahat pada hari ketujuh dari semua pekerjaan yang telah Dia lakukan. Lalu Elohim memberkati hari ketujuh itu dan menguduskannya, karena pada hari tersebut Dia berhenti dari segala pekerjaan penciptaan yang dilakukan-Nya itu!” (בראשית B'reshit [Genesis - Kejadian] 2:2-3). Deze zevende dag, die de Eeuwige tot rustdag heeft verklaard, is niet de zondag, zoals u misschien veronderstelde, maar de zaterdag. Nou, u denkt nu misschien: het ligt er maar aan vanaf welke dag men begint te tellen. Als men ervan uitgaat, dat de eerste dag in de week een maandag zou zijn, wat volgens de gebruikelijke kalender ook het geval is, dan komt men inderdaad uit op de zondag als zevende dag. Dat wordt echter door het opstandingsverhaal in החדשה B'rit haChadasha [het Nieuwe Testament - Perjanjian Baru] tegengesproken. We lezen namelijk o.a. in Lucas 24:1-3, dat Yeshua haMashiach [Jezus Christus] bij het aanbreken van de zondag uit het graf is opgestaan: “Maar op de eerste dag der week (ראשון יום Yom Rishon) gingen zij reeds vroeg in de morgenstond met de specerijen, die zij gereedgemaakt hadden, naar het graf. Zij vonden de steen van het graf afgewenteld, en toe zij er ingegaan waren, vonden zij het lichaam van Yeshua haAdon [de Here Jezus] niet.” **Bahasa Indonesia:** “Dan, pagi-pagi benar pada hari pertama pekan itu, mereka datang ke kubur dengan membawa rempah-rempah yang telah mereka persiapkan, dan ada beberapa orang bersama mereka. Namun mereka mendapati batu yang sudah terguling dari kubur itu. Dan setelah masuk, mereka tidak menemukan jenazah Yeshua haAdon [Tuhan Yesus].” **Javaans:** “Ing dinané minggu, ésuk mruput, wong wédok-wédok mau pada budal nang kuburan nggawa barang-barangé sing wis dityawiské kanggo ngrumati layoné Yeshua haAdon [Gusti Yésus]. Kadung tekan nggoné, wong-wong weruh nèk watu sing nutupi kuburané wis diglundungké. Wong wédok-wédok mau terus mlebu, nanging layoné wis ora ênèng.” - Heeft men het hier over een maandag? Is dat de eerste dag der week? Neen, want uit Lucas 23:56b blijkt duidelijk, dat de opstanding plaats vond op de dag ná de Shabat [zaterdag], dus op zondag en niet op maandag: “En op de Sabbat rustten zij naar het gebod. - Dan pada hari Sabat memang mereka beristirahat sesuai dengan perintah! - Esuké, dina Sabat, wong-wong mau pada lèrèn enggoné nyambutgawé, manut wété dina Sabat.” Als de zondag hier de eerste dag wordt genoemd, dan kan hij dus niet de zevende dag zijn. Bovendien is hier de Joodse tijdrekening van toepassing. De dagen van de week zijn in het Hebreeuws als volgt:

1 ^e dag	zondag	hari minggu	yom rishon	יום ראשון
2 ^e dag	maandag	hari senin	yom sheni	יום שני
3 ^e dag	dinsdag	hari selasa	yom shlishi	יום שלישי
4 ^e dag	woensdag	hari rabu	yom r'vi'i	יום רביעי
5 ^e dag	donderdag	hari kamis	yom chamishi	יום חמישי
6 ^e dag	vrijdag	hari jumat	yom shishi	יום שישי
7 ^e dag	zaterdag	hari sabtu	yom shabat	יום שבת

De zevende dag heet in het Hebreeuws dus יום שבת Yom Shabat ofwel יום השביעי Yom haSh'vi'i, maar hij wordt in het Nederlands Sabbat en in Bahasa indonesia Sabat of Sabtu genoemd. De instelling van de Shabat als wekelijkse rustdag vinden wij in beide versies van de 10 Woorden ofwel de 10 Geboden: “Gedenk de Shabatdag dat gij die heiligt; zes dagen zult gij arbeiden en al uw werk doen; maar de zevende dag is de Shabat van de Eeuwige, uw G'd; dan zult gij geen werk doen, gij noch uw zoon, noch uw dochter, noch uw dienstknecht, noch uw

dienstmaagd, noch uw vee, noch de vreemdeling die in uw steden woont. Want in zes dagen heeft de Eeuwige de hemel en de aarde gemaakt, de zee en al wat daarin is, en Hij rustte op de zevende dag; daarom zegende de Eeuwige de Shabatdag en heiligde die! - Ingatlah akan hari Shabat [Sabat] untuk menguduskannya. Enam hari engkau harus bekerja dan melakukan segala pekerjaanmu, tetapi hari ketujuh adalah sabat bagi TUHAN, Elohimmu. Setiap pekerjaan jangan engkau lakukan, baik engkau maupun anak laki-lakimu dan anak perempuanmu, budakmu dan wanita pelayanmu, dan ternakmu serta orang asing yang ada di tempat kediamanmu. Sebab, enam hari lamanya TUHAN telah menjadikan langit dan bumi, laut, dan segala isinya, dan Dia beristirahat pada hari ketujuh itu. Oleh karena itu, TUHAN memberkati hari Sabat itu dan menguduskannya. (שְׁמוֹת Sh'mot [Exodus - Keluaran] 20:8-11) en: "Onderhoud de Shabatdag, dat gij die heiligt, zoals de Eeuwige, uw G'd, u geboden heeft. Zes dagen zult gij arbeiden en al uw werk doen, maar de zevende dag is de Shabat van de Eeuwige, uw G'd; dan zult gij geen werk doen, gij, noch uw zoon, noch uw dochter, noch uw dienstknecht, noch uw dienstmaagd, noch uw rund, noch uw ezel, noch uw overige vee, noch de vreemdeling die in uw steden woont, opdat uw dienstknecht en uw dienstmaagd rusten zoals gij; want gij zult gedenken, dat gij dienstknechten in het land Egypte geweest zijt, en dat de Eeuwige, uw G'd, u vandaar heeft uitgeleid met een sterke hand en met een uitgestrekte arm; daarom heeft u de Eeuwige, uw G'd, geboden de Shabatdag te houden! - Peliharalah Shabat [Sabat], dengan menguduskannya seperti yang telah TUHAN, Elohimmu, perintahkan kepadamu. Enam hari lamanya engkau akan bekerja dan melakukan segala pekerjaanmu, tetapi hari yang ketujuh adalah Sabat bagi TUHAN, Elohimmu; engkau tidak boleh melakukan segala pekerjaan, engkau dan anak laki-lakimu dan anak perempuanmu, dan budakmu dan wanita pelayanmu, dan lembumu dan keledai jantanmu dan segala hewanmu, dan pengembaramu yang ada di dalam gerbang-gerbangmu, supaya budakmu dan wanita pelayanmu dapat beristirahat seperti dirimu. Dan engkau harus ingat bahwa dahulu engkau adalah budak di tanah Mesir, tetapi TUHAN, Elohimmu, telah mengeluarkan engkau dari sana dengan tangan yang kuat dan lengan yang teracung. Itulah sebabnya TUHAN, Elohimmu, memerintahkan engkau untuk memelihara hari Sabat!" (דְּבָרִים D'varim [Deuteronomium - Ulangan] 5:12-15). In שְׁמוֹת Sh'mot [Exodus - Keluaran] 31:12-17 vinden wij een herinnering aan het Shabatgebod: "De Eeuwige zeide tot Moshe [Mozes]: Gij dan, spreek tot de Israëlieten: maar Mijn Shabatot [Sabatten] moet gij onderhouden, want dat is een teken tussen Mij en u, van geslacht tot geslacht, zodat gij weet, dat Ik de Eeuwige ben, die u heilig. Gij zult de Shabat onderhouden, want deze is iets heiligs voor u; wie hem ontheiligt, zal zeker ter dood gebracht worden, want ieder die daarop werk verricht, zal uitgeroeid worden uit het midden van zijn volksgenoten. Zes dagen mag men arbeiden, maar op de zevende dag zal er een volledige Shabat zijn, de Eeuwige geheiligd: ieder die op de Shabatdag werk verricht, zal zeker ter dood gebracht worden. De Israëlieten zullen de Shabat onderhouden, door de Shabat te vieren, zij en hun nageslacht, als een altoosdurend verbond. Tussen Mij en de Israëlieten is deze een teken voor altoos, want in zes dagen heeft de Eeuwige de hemel en de aarde gemaakt, en op de zevende dag heeft HIJ gerust en adem geschept. - Dan berfirmanlah TUHAN kepada Moshe [Musa], dengan Mengatakan: Dan engkau, berbicaralah kepada bani Israel dengan mengatakan: Haruslah kamu sungguh-sungguh memelihara sabat-sabat-Ku, sebab, itulah tanda antara Aku dan kamu, bagi generasi-generasimu, agar mengetahui bahwa Aku, TUHAN, menguduskanmu. Dan haruslah kamu memelihara Sabat itu, karena itu kudus bagimu. Siapa yang mencemarkannya, dia harus dihukum mati. Sebab, setiap orang yang melakukan pekerjaan di dalamnya, maka dia harus dilenyapkan nyawanya dari tengah-tengah bangsanya. Enam hari lamanya pekerjaan boleh dilakukan, tetapi pada hari yang ketujuh, yaitu Sabat, adalah perhentian kudus bagi TUHAN. Setiap orang yang melakukan pekerjaan pada hari Sabat itu, haruslah dia mati dibunuh. Dan haruslah bani Israel memelihara Sabat untuk melaksanakan sabat itu bagi generasi-generasi mereka, suatu perjanjian untuk selamanya. Inilah suatu tanda untuk selamanya antara Aku dan bani Israel, sebab, enam hari lamanya TUHAN menjadikan langit dan bumi, dan pada hari yang ketujuh Dia berhenti dan menyegarkan diri." De Shabat is de rode draad, die dwars door de hele geloofsstructuur van Israël loopt en alleen al in de Tora wordt er 32 keer over de Shabat gesproken. De תַּלְמוּד Talmud zegt hierover: "Meer dan Israël de Shabat gehouden heeft, heeft de Shabat Israël behouden en bijeen gehouden".

Shabat alléén voor Israël?

Een van de problemen waar men tegen aan loopt, als men zich als christen oriënteert op de Joodse wortels van zijn geloof, is het feit dat beide g'dsdiensten een verschillende wekelijkse rustdag hebben: het Jodendom de Shabat, die vrijdagavond bij zonsondergang begint en weer zaterdagavond bij zonsondergang eindigt, en het christendom de zondag welke duurt van middernacht tot middernacht. Als wij dezelfde G'd aanbidden en beiden dezelfde bijbel als G'ds woord beschouwen en de inhoud daarvan in ons leven toepassen, dan rijst onmiddellijk de vraag: waarom houden wij niet dezelfde rustdag? Of is de Shabat alléén voor de Joden? Volstrekt niet! Het is een historisch feit, dat de eerste christenen ruim 300 jaar lang de Shabat vierden (dus óók niet-joden). En Yeshayahu haNavi (de profeet Jesaja) zei reeds meer dan 2700 jaar geleden: *“Welzalig die sterveling die dit doet, en het mensenkind dat daaraan vasthoudt; die acht geeft op de Shabat, zodat hij hem niet ontheiligt! - Berbahagialah orang yang melakukan hal ini, dan anak manusia yang berpegang padanya, yang memelihara Sabat dengan tidak menajiskannya!”* (ישעייהו) Yeshayahu [Jesaja - Yesaya] 56:2). Let wel: hij zegt niet “Welzalig de Israëliet”, maar hij zegt heel universeel en wereldomvattend: *“Welzalig ieder mensenkind, dat de Shabat houdt!”* - In vers 6 gaat hij verder: *“En de vreemdelingen die zich bij de Eeuwige aansloten om Hem te dienen, en om de naam van Adonai lief te hebben, om Hem tot knechten te zijn, allen die de Shabat onderhouden, zodat ze hem niet ontheiligen, en die vasthouden aan Mijn verbond: hen zal Ik brengen naar Mijn heilige berg en Ik zal hun vreugde bereiden in Mijn bedehuis! - Juga bani lain, yang menggabungkan diri kepada TUHAN, untuk melayani Dia, dan untuk mengasahi Nama TUHAN, untuk menjadi hamba-Nya, yaitu setiap orang yang memelihara diri dari pencemaran Sabat, dan yang memegang perjanjian-Ku; maka Aku akan membawanya ke gunung-Ku yang kudus, dan membuat mereka bersukacita di dalam rumah doa-Ku!”* Hier staat dus niet: de vreemdelingen die zich bij Israël aansloten, maar: de vreemdelingen die zich bij de Eeuwige aansloten, allen die de Shabat onderhouden! Een veelgehoord argument is namelijk, dat je als christen alleen maar de Shabat hoeft te onderhouden als je in Israël woont en je daar dus moet aanpassen. Wel, deden ze het maar! Toch helaas houden de christelijke kerken niet eens in Israël zelf de Shabat, want de diensten zijn daar net als in Nederland en Indonesië gewoon op de zondagochtend! Y'shayahu [Jesaja - Yesaya] profeteerde echter, dat zelfs op de nieuwe aarde de gelovigen uit alle volken (dus niet alleen de Joden) nog steeds de wekelijkse Shabat zullen vieren: *“Want zoals de nieuwe hemel en de nieuwe aarde, die Ik maken zal, voor Mijn aangezicht zullen blijven bestaan, luidt het woord van Adonai, zo zal uw nageslacht en uw naam blijven bestaan. En het zal geschieden van nieuwe maan tot nieuwe maan en van Shabat tot Shabat, dat al wat leeft zal komen om zich voor Mijn aangezicht neer te buigen, zegt de Eeuwige! - Sebab seperti langit baru dan bumi baru yang akan Aku buat, berdiri di hadapan-Ku, firman TUHAN, Demikianlah benihmu dan namamu akan tetap tegak. Dan itu akan terjadi dari bulan baru ke bulan baru, dan dari Sabat ke Sabat, semua umat manusia akan datang untuk menyembah di hadapan-Ku, TUHAN berfirman!”* (ישעייהו) Yeshayahu [Jesaja - Yesaya] 66:22-23). Het Shabatgebod is dus in het verleden, in het heden, maar ook in de toekomst niet alleen voor de Joden van toepassing, maar voor een ieder die de G'd van Israël wil dienen: *“Zes dagen mag arbeid verricht worden, maar op de zevende dag zal er een volkomen Shabat zijn: een heilige samenkomst; generlei arbeid zult gij verrichten, het is een Shabat voor de Eeuwige in al uw woonplaatsen! - Enam hari lamanya haruslah pekerjaan dilakukan, dan pada hari ketujuh itulah Sabat perhentian, suatu pertemuan kudus, kamu tidak boleh melakukan segala pekerjaan; itulah sabat bagi TUHAN di seluruh tempat tinggalmu.”* (ויקרא) Vayiq'ra [Leviticus - Imamat] 23:3). Hier staat dus niet alleen dat de Shabat de dag om te rusten is, maar ook, dat de heilige samenkomst op Shabat dient te worden gehouden!!! Opnieuw rijst de vraag: als G'ds woord zo duidelijk is over de Shabat, waar komt de zondag dan als wekelijkse rustdag en dag van de samenkomst voor de christenen vandaan?

Shabat vervangen door zondag

Tot aan het concilie van Nicea in het jaar 321 vierden de messiasbelijdende Joden alsook de gelovigen uit de volken nog geheel de Shabat. Toen de gemeenschappen van de eerste gelovigen buiten Israël meer en meer uit heidenen gingen bestaan, ebde de betekenis van de Shabat steeds verder weg. Ondanks hun geloof in Yeshua vierden zij weer de reeds in de

vóórchristelijke tijd bij de heidenen bekende “Dies Solis” [de zonnedag] ter ere van de zonnegod, en noemden hem nu “Dominica Dies” [Dag des Heren]. Later, in het zog van de versmelting tussen staat en kerk, verbood keizer Constantijn in 321 op advies van Eusebius **á**lle christenen, dus óók de Joodse gelovigen, het viere van de Shabat, om daardoor het Christendom geheel van zijn Joodse wortels los te maken. Het doel hiervan was om tegenstrijdige belangen te verenigen. Zoals bekend vereerden de heidenen de zon, en de zondag behoorde tot de ver-eringscultus. Door de Shabat af te schaffen en de zondag te heiligen hoopte men dat daardoor méér heidenen (in naam) tot de kerk zouden toetreden. Keizer Constantijn had hierdoor de zekerheid, dat de rust in het Romeinse Rijk zou wederkeren. Een stap verder ging Paus Sylvester (314-335), die verklaarde dat “de Shabat voor de Christenen een dag is van afschuw jegens de Joden. Men behoort die dag niet te houden, want het is een verwerpelijk gebruik”. Nog bonter maakte het Paus Innocentius I (402-417). Hij veroordende dat er op de Shabat geen g’dsdienstige samenkomst mag worden gehouden en dat de sacramenten niet mogen worden uitgereikt. We zien hieraan, dat de Shabat dus juist in die tijd nog steeds door Christenen gehouden werd en daarom “moest” worden verboden. We zien ook, dat er geen heilige en oprechte motieven zoals de herdenking van de opstanding des Heren tot de invoering van de zondag als kerkdag hebben geleid, maar een afschuw van de Joden, dus puur antisemitisme alsmede afgoderij! Tijdens de Reformatie is veel hersteld, wat door de rooms-katholieke kerk was afgeschaft, maar het herstel van de Shabat hoorde daar helaas niet bij. Integendeel! Nu begon men de zondagsrust te verdedigen op grond van bijbelteksten. Wij zullen deze teksten nader bekijken.

Kolossenzen - Kolose 2:16-17

Men is nogal van mening, dat een christen de vrijheid geniet om zelf te bepalen welke dag men als wekelijkse rustdag mag kiezen, namelijk de zondag in plaats van de Shabat. Wij zijn immers “vrij van de wet”, zegt men. Om deze opvatting te staven, wordt vaak Kolossenzen - Kolose 2:16-17 aangehaald, waarin Sha’ul [Paulus] zegt: *“Laat dan niemand u blijven oordelen in zake eten en drinken of op het stuk van een feestdag, nieuwe maan of sabbat, dingen, die slechts een schaduw zijn van hetgeen komen moest, terwijl de werkelijkheid van Christus is!”* (NBG-vertaling). **Bahasa Indonesia:** *“Oleh karena itu, janganlah seorang pun menghakimi kamu dalam hal makanan atau dalam hal minuman, atau dalam penghormatan akan hari raya, atau mengenai bulan baru, atau hari-hari Sabat, yang merupakan bayangan dari hal-hal yang akan datang, tetapi wujudnya adalah Kristus!”* **Javaans:** *“Mulané para sedulur, aja pada nggatèkké marang wong sing ngomong penging mangan iki lan penging ngombé kaé, kudu ngurmat dina iki apa taun kaé apa tanggal anyar. Wong-wong kuwi uga meksa ngongkon manut pernat-an-pernat-ané dina Sabat. Kuwi aja dirèwès, jalaran permatan-permatan kuwi mau kabèh namung ayang-ayangé barang sing bakal teka. Sing nyata tenan ya Kristus déwé. Dèkné saiki wis teka, mulané kowé ora usah nglakoni pernat-an-permatan sing lawas kuwi!”* Men gebruikt deze tekst echter niet alleen om de zondagsrust te rechtvaardigen, maar vooral ook om te bewijzen, dat de Kash’rut [spijswetten], Rosh Chodesh [nieuwe maan], de bijbelse feestdagen en uiteraard ook de Shabat door het geloof in Yeshua achterhaald en afgeschaft zouden zijn of in elk geval niet dwingend aan de christenen uit de heidenen mogen worden voorgeschreven! Velen zeggen dat Paulus hier een aanval opent op wat zij noemen “de dwaalleer van de terugkeer tot de Mozaïsche wet” omdat zij ervan uitgaan dat de ceremoniële wetten met de komst van Christus hun betekenis hebben verloren en slechts een schaduw zijn van datgene waar het echt om gaat: Christus! De NBG-vertaling suggereert daarom evenals de Nieuwe Bijbelvertaling en de Willibrord-vertaling, dat de genoemde inzettingen **SLECHTS** een schaduw zouden zijn van hetgeen komen moest en in de Groot-Nieuws-vertaling staat het nog nadrukkelijker: *“Dergelijke zaken zijn niet meer dan een schaduw van de dingen die moeten komen; de werkelijkheid zelf is Christus!”* Maar wat staat er in het Grieks? Daar wordt het woordje “slechts” (μονον monon) ofwel “niet meer dan” helemaal niet gebruikt:

Μη ουν τις υμας κρινετω εν βρωσει η εν ποσει η εν μερει εορτης η νουμηνια η σαββατων
α εστιν σκια των μελλοντων το δε σωμα του χριστου.

Mē oun tis humas krinetō en brōsei ē en posei ē en merei heortēs ē noumēnias ē sabbatōn
ha estin skia tōn mellontōn to de sōma tou Christou.

De Statenvertaling is op dit punt correct, door het woord “slechts” er niet toe te voegen. Hier lezen wij aldus: *“Dat u niemand oordeele in spijs of in drank, of in het stuk des feestdags, of der*

nieuwe maan, of der sabatten; welke zijn een schaduw der toekomstige dingen, maar het lichaam is van Christus". Ook in de Luther-vertaling komen we het woordje "slechts" niet tegen: "Zo laat nu niemand u een gewetenszaak maken van spijs of van drank, of ten opzichte van feestdagen of nieuwemaandagen of sabatten; hetwelk is de schaduw van hetgeen toekomstige was; maar het lichaam is in Christus". Het idee, dat een schaduw iets negatiefs zou zijn, zoals de overige vertalingen suggereren, komt natuurlijk uit het Griekse denken, zoals Plato dit heeft onderwezen. Hij beschreef namelijk een grot waarin wij mensen zitten, met ons gezicht naar de muur. Achter ons is de opening, maar die kunnen wij niet zien omdat wij met de rug naar de opening zitten. In de buitenlucht zijn er dingen zoals vogels of bewegende bomen die door het zonlicht in de opening op de muur worden geprojecteerd als schaduwen. En de meeste mensen denken volgens Plato, dat die schaduwen de realiteit zijn. Dat is natuurlijk dom en daarom zegt Plato dat het wijs is om niet te veel aandacht aan de schaduw te besteden. In dit soort Grieks denken, dat onze bijbelvertalers door de eeuwen heen heeft beïnvloed, bestaat derhalve misverstand dat schaduwen waardeloze dingen zijn en dat je alleen maar hoeft om te keren om "het licht" te zien. Een schaduw wordt dus door een voorwerp of een persoon veroorzaakt die zich voor een lichtbron bevindt en het heeft ook de vorm ervan, maar daarom is het nog niet de zaak waar het juist om gaat en om deze reden ziet men een schaduw als minder belangrijk of in sommige gevallen zelfs als iets dreigends, iets negatiefs. Zowel TeNaCH (het z.g. Oude Testament) alsook B'rit haChadasha (het Nieuwe Testament) leren ons echter, dat de afschaduwing van wat er komen zal in de belichaming van de Mashiach, ons door de Eeuwige juist is gegeven als iets zeer waardevols. Zo is de Shabat een afschaduwing van het Duizendjarig Vrederijk. Door het vieren van de Shabat mogen we als het ware door een kier naar de troonzaal van de Eeuwige kijken. Het is een dag die je het Koninkrijk van de Almachtige laat zien, voelen en ruiken, ervaren in allerlei opzichten. Het is niet een instelling die in de eerste plaats dichtgeplakt hoort te zijn met allerlei ge- en verboden. En nu komen we eigenlijk tot de kern van hetgeen Sha'ul haShaliach (de apostel Paulus) in feite bedoelde met de geciteerde tekst. Sha'ul trok het bestaansrecht van de Shabat [sabbat], de Moadim [feestdagen] en de Kash'rut [spijswetten] helemaal niet in twijfel, maar waarschuwde de gemeente veeleer voor de overdreven manier waarop deze door het orthodoxe jodendom werd en wordt toegepast. Door de eeuwen heen hebben de rabbijnen allerlei wetjes en regeltjes opgesteld in een poging om aan te vullen wat de Eeuwige misschien zou zijn vergeten. De woorden "*het stuk des feestdags*" (*Statenvertaling*) laten duidelijk zien, dat Sha'ul het hier had over de praktische indeling van een feestdag en de overige inzettingen. Dat blijkt ook uit de tussenkop: "De dwaasheid van *menselijke* inzettingen" (*NBG-vertaling*). Wie de Bijbel serieus neemt als het Woord van G'd, moet erkennen dat zowel de spijswetten alsook de bijbelse feestdagen en de Shabat geen menselijke, maar g'ddelijke inzettingen zijn en derhalve in bovenstaande tekst niet bedoeld kunnen zijn! Sha'ul heeft het dus over de *praktische invulling* daarvan, waarvoor allerlei regels werden opgesteld, die zo vèrgaand waren, dat de Joden als het ware een juk werd opgelegd. Zijn kritiek sluit dus naadloos aan bij die van Yeshua. Voor de Eeuwige gaat het er niet om *hoe* men bepaalde dingen doet, maar *waarom* men ze doet en *dat* men ze doet! Ze moeten allemaal wijzen naar het hoofd van het lichaam: Yeshua! We hoeven ons daarom door de rabbijnen geen dingen laten voorschrijven die helemaal niet in de Tora staan zoals bijvoorbeeld de scheiding van melk- en vleesproducten of het scheuren van velletjes wc-papier en alvast klaarleggen op de dag voor de Shabat en zo kan ik nog een tijdje doorgaan met al die regels en voorschriften die G'd nooit bedoeld heeft. Daar had Sha'ul het over toen hij schreef: "Laat niemand u iets voorschrijven op het gebied van eten en drinken of het vieren van feestdagen, nieuwemaan en sabbat." In de Tora vinden wij heel gedetailleerde instructies omtrent G'ds wil hoe wij met deze zaken moeten omgaan en daarom hoeven wij ons geen menselijke regels hieromtrent laten voorschrijven buiten de Tora om. Dat bedoelde Sha'ul, maar helaas wordt deze tekst door velen zo opgevat dat Paulus de christenen daarmee wilde zeggen dat zij deze dingen helemaal niet hoeven te doen en dat zij zich door de Joden niets moeten laten opleggen. Deze denkhouding zien wij heel duidelijk in de vertaling van Het Boek: "*Laat u dus door niemand bekritisieren over wat u eet of drinkt. En of u zich al of niet aan feestdagen en rustdagen moet houden. Dit soort dingen zijn immers maar tijdelijk. Zij zijn slechts een schaduw van toekomstige zaken. Maar ons lichaam behoort aan Christus toe*". Deze interpretatie (want een vertaling kan men het niet noemen) gaat wel heel erg ver: hierin wordt niet alleen gesteld, dat je mag eten en drinken wat je maar wilt, het staat je zelfs vrij of je feestdagen en rustdagen überhaupt wilt houden of niet. Je mag het helemaal zelf weten! Verder wordt ons hier

wijsgemaakt dat dit soort dingen maar tijdelijk zijn. Wel, dat is dus iets heel anders dan wat er in de oorspronkelijke Griekse grondtekst staat en wat Sha'ul bedoeld heeft. Laten we daarom voor vers 16 ook nog twee andere vertalingen raadplegen, te beginnen bij de Willibrord-vertaling: *“Laat niemand aanmerkingen op u maken inzake eten en drinken of het vieren van feestdagen, nieuwe maan of sabbat”* en de Groot-Nieuws-vertaling: *“Trek u dus niets aan van kritiek als het gaat om eten en drinken, het vieren van feestdagen, nieuwe maan of sabbat”*. Dit zinnetje kan men op twee manieren opvatten: a) negatief: *“laat je niet bekritisieren dat je deze dingen niet doet, want we zijn vrij van de wet en hoeven ze niet te doen”* en b) positief: *trek je niets aan van de kritiek en doe het gewoon, want wij moeten G'd meer gehoorzamen dan de mensen.*” Ziet u het verschil? Gezien het feit dat G'd niet veranderd is en Zijn geboden en inzettingen onverminderd van kracht zijn zowel voor de Jood, maar ook voor de Griek, want G'd maakt geen onderscheid, lijkt mij opvatting b) het meest voor de hand liggend. We moeten dus erg zorgvuldig leren omgaan met de keuze van de juiste bijbelvertaling om G'ds woord en Zijn bedoelingen goed te kunnen verstaan!

1 Korintiërs - 1 Korintus 16:1-2

Sommigen denken dat zij op grond van de collecte op de eerste dag der week in 1 Korintiërs - 1 Korintus 16:1-2 een bewijs vinden dat de samenkomsten reeds toen al op de zondag waren en niet meer op de Shabat: *“Wat de collecte voor de heiligen betreft, moet u de richtlijn volgen die ik aan de gemeenten in Galatië gegeven heb: Laat ieder van u elke eerste dag van de week naar vermogen iets opzij leggen. Dan hoeft er bij mijn komst geen geld meer te worden ingezameld.”* (NBV). **Bahasa Indonesia:** *“Dan berkenaan dengan pengumpulan dana bagi orang-orang kudus, sebagaimana yang telah aku perintahkan kepada gereja-gereja Galatia, hendaklah kamu melakukan demikian juga. Setiap hari pertama pekan itu, biarlah setiap orang di antara kamu menaruh di hadapannya sendiri, dengan mengumpulkan apa saja yang ia diuntungkan, supaya jangan ketika aku datang, baru kemudian terjadi pengumpulan.”* **Javaans:** *“Para sedulur, saiki aku kepéngin ngrembuk bab urunan kanggo sedulur-sedulur nang pasamuhan nang Yudéa. Bab kuwi kowé kudu nurut tembung-tembung urutan sing tak kèkké marang pasamuhan-pasamuhan nang Galasia. Yakuwi, saben dina minggu kowé kudu nyingkirké duwit sak nduwému terus dilumpukké. Dadiné mbésuk, nèk aku teka, kowé wis ora usah nyusu-nyusu nglumpukké duwit mau.”* Deze tekst wordt gaarne aangehaald omdat er naast de vermelding van de zondag vooral de collecte genoemd wordt en dan denkt men daarbij nogal gauw aan een collecte zoals die in de huidige kerken een vast onderdeel van de dienst vormen. Het gaat hier inderdaad over de eerste dag van week, dus de zondag, er wordt echter niet gesproken over een samenkomst, en ook niet over een collecte in de samenkomst. Laten we deze tekst daarom ook nog een keer in de NBG-vertaling lezen: *“Wat nu de inzameling voor de heiligen betreft, doet ook gij, evenals ik het in de gemeenten van Galatië geregeld heb: elke eerste dag der week legge ieder uwer naar vermogen thuis iets weg, en hij spare dit op, opdat er niet eerst na mijn komst inzamelingen moeten gehouden worden”*, en in de Groot-Nieuws-vertaling: *“Elke eerste dag van de week moet u thuis allemaal naar vermogen iets opzij leggen en het opsparen. Dan hoeft er bij mijn komst niet meer gecollecteerd te worden”*. In deze beide vertalingen wordt niets over een samenkomst gezegd, en ook niets over een collecte tijdens een samenkomst, maar over het *thuis* opzij leggen en opsparen van geld, en dat is nogal iets wat je nu eenmaal niet op de Shabat doet!

Handelingen - Kisah Para Rasul 20:7-8

“En toen wij op de eerste dag der week samengekomen waren om brood te breken, hield Sha'ul [Paulus] een toespraak tot hen en, daar hij van plan was de volgende dag te vertrekken, zette hij zijn rede voort tot middernacht. En er waren verscheidene lampen in de bovenzaal, waar wij vergaderd waren.” **Bahasa Indonesia:** *“Dan pada hari pertama pekan itu, ketika para murid berkumpul untuk memecahkan roti, Paulus berbicara kepada mereka karena akan segera berangkat keesokan harinya. Dan dia melanjutkan pembicaraan itu hingga tengah malam. Dan ada cukup banyak pelita di ruang atas, tempat mereka berkumpul.”* **Javaans:** *“Ing dina minggu awaké déwé ngumpul mangan bebarengan. Jalaran rasul Paulus ésuké arep lunga, mulané dèkné mituturi sampèk tengah wengi. Nang kamar nduwur sing dienggo kumpulan awaké déwé jik ènèng lampuné siji-loro murup.”* Dit is de enige tekst waaruit blijkt dat er inderdaad op de eerste dag der week, dus op de zondag, Messiasbelijdende Joden samengekomen waren om

brood te breken. Maar is dit echt een bewijs dat reeds toen de shabatviering door de zondagsviering was vervangen? Geenszins! Het is niet zo verwonderlijk, dat zij op die dag bij elkaar kwamen om brood te breken, want in Handelingen 2:46 lezen wij, dat ze dit praktisch elke dag deden: *“...en voortdurend waren zij elke dag eendrachtig in de tempel, braken het brood aan huis en gebruikten hun maaltijden met blijdschap en eenvoud des harten, en zij loofden G'd en stonden in de gunst bij het gehele volk! - Dan setiap hari, sambil bertekun dengan seia sekata di dalam bait suci, dan sambil memecahkan roti dari rumah ke rumah, mereka berbagi makanan dengan gembira dan dengan ketulusan hati, seraya memuji Elohim dan memiliki kebajikan terhadap seluruh rakyat.”* Dat in Handelingen 20:7 de eerste dag der week nadrukkelijk genoemd wordt, heeft een andere reden. De volgelingen van Yeshua bleven als toragetrouwe Joden (Handelingen 21:20) ook na Zijn dood en opstanding nog geheel de Shabat vieren. Daar de dagen van de Joodse kalender telkens op de avond beginnen, begint reeds op zaterdagavond omstreeks 18.30 uur de Yom Rishon [eerste dag der week]. Zo hielden zij in directe aansluiting op de algemene Shabat speciale samenkomsten bij een van hen thuis, waar zij *“met elkaar brood braken”*, dat wil zeggen een maaltijd hielden, de Schriften en de mondelinge overleveringen bestudeerden. Daartoe behoorde ook het leven en de leer van Rabbi Yeshua, die zij aan elkaar doorvertelden en met elkaar bediskussieerden. Ook andere Joodse groeperingen hielden zulke bijeenkomsten, hetzij op de shabatavond, hetzij op andere avonden. Het is heel goed denkbaar dat de Joodse volgelingen van Yeshua al vroeg op de zaterdagavond, direct na zonsondergang, dat is dus na afloop van de Shabat, voor deze bijeenkomsten gingen bestemmen. De bovengenoemde beschrijving van een dergelijke bijeenkomst in Handelingen 20:7-8 is daar een duidelijk voorbeeld van. Eerst wordt vermeld, dat zij op de eerste dag van de week samengekomen waren om brood te breken (Hand. 20:7a). De misvatting zou nu kunnen ontstaan dat dit op zondagochtend was, maar het vervolg van het verhaal wijst uit, dat deze samenkomst 's avonds plaatsvond. Omdat Sha'ul de volgende dag (dag in de zin van 'overdag', dus zondagochtend) van plan was te vertrekken, zette hij zijn toespraak voort tot middernacht (Hand. 20:7b). Ter meerdere sfeertekening van het nachtelijke karakter van de bijeenkomst worden de lampen in de bovenzaal vermeld (Hand. 20:8). Deze avondbijeenkomsten kan men dus letterlijk *avondmaalsdiensten* noemen, maar staan verder los van de samenkomsten ter herdenking van de opstanding van Yeshua. Vrome Joden (messiasbelijdend of niet) zijn gewoon elke dag bij het aanbreken van de ochtend de nieuwe dag te beginnen met het ochtendgebed oftewel שחרית Shacharit, welke tegenwoordig keurig zowel in het Hebreeuws alsook in het Nederlands in de Sidur staat, het Joodse gebedenboek. Als er een sjoel [synagoge] in de buurt is, dan gaat men daarheen om samen met andere Joden het Shacharit te bidden. Is dit niet het geval, dan doet men het thuis. Ongetwijfeld heeft het ochtendgebed op de ochtend van de eerste dag der week voor messiasbelijdende Joden een speciale betekenis gekregen, omdat Yeshua op dit tijdstip is opgestaan uit het graf. Maar aanleiding om van de Shacharit op zondagochtend een uitgebreide eredienst te maken ter vervanging van de shabatviering was er niet, zolang de eerste gemeente hoofdzakelijk uit Joden bestond. Zo is ook de tekst uit Handelingen 20:7-8 geen geldige rechtvaardiging voor de huidige christelijke zondagsviering en zondagsrust. Dat is en blijft een menselijke inzet!

Gehoorzaamheid

Voor u en voor mij blijft daarom de vraag: wie moeten wij meer gehoorzamen, G'd of de mensen? Begrijp me goed: het is beslist niet mijn bedoeling, u door middel van deze bijbelstudie *“opnieuw onder de wet te plaatsen”* en een *“nieuw juk op te leggen”*. Integendeel! Natuurlijk zijn wij vrijgekocht (niet van de Tora, maar van de straf op de overtreding van de Tora) door het bloed van Yeshua en gelukkig hoeven we onze behoudenis niet door goede werken en het houden van allerlei wetten en regels zelf verdienen. Sterker nog: we zouden het niet eens kunnen! Juist daarom is G'd ons daarin tegemoet gekomen en heeft Zijn Zoon op aarde gestuurd om dat te doen wat voor ons onmogelijk is! Door Zijn offer aan het kruis heeft Hij ons waarlijk vrijgemaakt. Maar onze vrijheid in Yeshua wil nog niet zeggen dat wij de Tien Geboden nu maar rustig opzij kunnen schuiven en kunnen doen en laten wat wij willen! Vrijheid, blijheid? Volstrekt niet! Alle tien Geboden zijn (inclusief het Shabatgebod) ook voor ons nog steeds van toepassing! Wat G'd toen opgedragen heeft zal Hij nu niet afkeuren en wat Hij toen verboden heeft, zal Hij nu niet goedkeuren: *“Gij zult geen vreemde goden aanbidden, gij zult niet stelen, gij zult niet echtbreken”* enz. heeft Yeshua nooit afgeschafft! De mensen zijn

veranderlijk, maar G'd niet! Hij blijft altijd dezelfde en spreekt zichzelf niet tegen! Het is waar: wij staan niet meer onder de wet, maar wij staan ook niet boven de wet! In al Zijn liefde verwacht onze hemelse Vader nog steeds gehoorzaamheid van Zijn kinderen, zoals elke vader dat doet! Yeshua heeft ooit gezegd: *“Niet een ieder, die tot Mij zegt: ‘Here, Here’, zal het Koninkrijk der hemelen binnengaan, maar wie doet de wil Mijns Vaders, die in de hemelen is! - Bukan setiap orang yang berkata kepada-Ku: ‘Tuhan, Tuhan’, dia akan masuk ke dalam kerajaan surga; melainkan dia yang melakukan kehendak Bapa-Ku yang di surga! - Sing mlebu ing Kratoné Swarga kuwi ora wong sing ngomong ‘Gusti, Gusti’ marang Aku, ora, nanging saben wong sing nglakoni kekarepané Bapakku nang swarga!”* (מתת'יהו Matit'yahu - Matthéüs 7:21). De wil van de Vader staat in Zijn Woord. Hij verlangt van ons niets wat onbillijk is. Aan ons de keuze: aan de ene zijde hebben wij het volmaakte Woord van G'd, dat ons de rust op de zevende dag, de Shabat, leert en aan de andere zijde de kerkelijke traditie, die de zondag, de eerste dag der week als rustdag vordert. Geloof u de Bijbel nog steeds “van kaft tot kaft”? Kies dan heden wien gij dienen zult...

Werner Stauder